2026.M58T

2026L034G1IL

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2026

Eacnamaíocht

Gnáthleibhéal

Dé hAoine 19 Meitheamh Maidin 9:30 - 12:00

400 marc

Scrúduimhir

Dáta Breithe

Scríobh 3 Feabhra 2005
mar 03 02 05, mar shampla

Stampa an Ionaid

Treoracha

Tá **dhá** roinn sa pháipéar seo.

Tá 400 marc san iomlán ag gabháil leis an scrúdú seo.

Roinn A: 100 marc
Freagair **8** gceist as **10** gceist sa roinn seo.

Tá roghanna inmheánacha i gceisteanna 2, 3 agus 4.

Roinn B: 300 marc
Freagair **4** cheist as **6** cheist.

Tá 75 marc ag gabháil le gach ceist sa roinn seo.

Scríobh do chuid freagraí le peann gorm nó le peann dubh.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá curtha ar fáil sa leabhrán seo. Tá spás le haghaidh obair bhreise i gcúl an leabhráin. Lipéadaigh aon obair bhreise go soiléir le huimhir agus le cuid na ceiste.

Scanfar an leabhrán scrúdaithe seo agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair an scrúdaitheora. Féadfaidh sé nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh tú taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Tabharfaidh an feitheoir cóip den leabhrán Foirmlí agus Táblaí duit, má theastaíonn sé uait. Ní mór duit é a thabhairt ar ais ag deireadh an scrúdaithe. Níl cead agat do chóip féin a thabhairt isteach chuig an scrúdú leat.

Is ceadmhach áireamhán a úsáid.
Scríobh déanamh agus múnla d'áireamháin anseo:

Roinn A	Ceisteanna Gearrfhreagra	100 marc

Freagair 8 gceist as 10 gceist

Ceist 1

D'fháiltigh an tAire Fiontar, Peter Burke, roimh na staitisticí a d'fhoilsigh an POS maidir le hearraí a easpórtáiltear as Éirinn agus a iompórtáiltear go hÉirinn, a léirigh gur tháinig ardú ar líon na n-earraí a easpórtáiltear go €224 billiún.

Arna chur in oiriúint ó.gov.ie

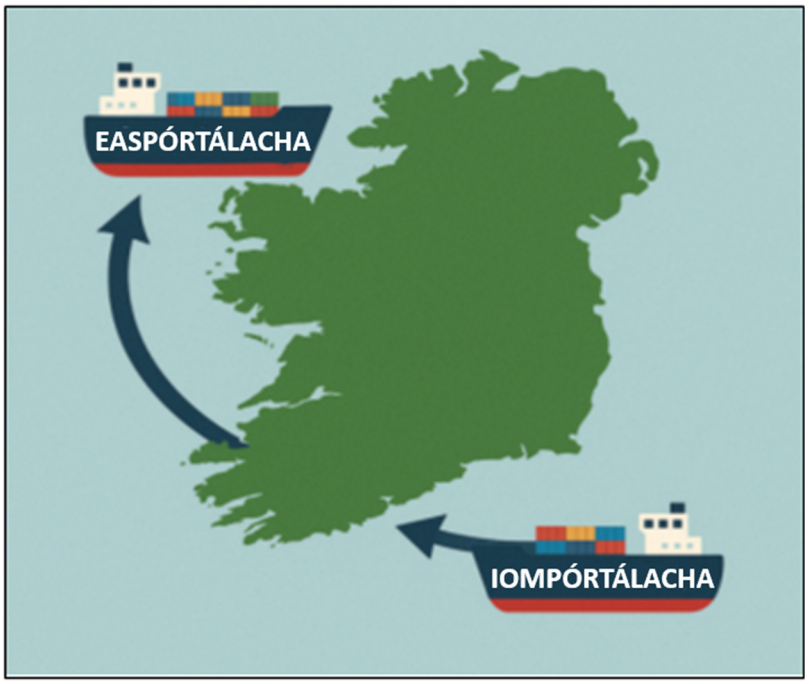

(i) Cad dó a seasann na túslitreacha POS? Tá **P** déanta chun cuidiú leat.

Príomh	**O**	**S**

(ii) Tabhair sampla amháin d'earraí a easpórtáiltear as Éirinn **agus** mínigh fáth amháin a n-easpórtálann Éire earraí chuig tíortha eile.

Sampla d'earra easpórtála:
Fáth:

Ceist 2
Freagair (a) nó (b)

Léiríonn figiúirí ó Chumann Thionscal Mótar na hÉireann (SIMI i mBéarla) gur cláraíodh 13,631 carr leictreach nua sna chéad sé mhí de 2025, **méadú 27%** ar an tréimhse chéanna in 2024 nuair a cláraíodh 10,737 carr leictreach.

Arna chur in oiriúint ó SIMI

(a) Pléigh **tairbhe phríobháideach** amháin nó **tairbhe shóisialta** amháin do gheilleagar na hÉireann má leanann níos mó daoine ag athrú go carranna leictreacha.

Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos agus cosain do rogha.

Tairbhe phríobháideach: ☐ Tairbhe shóisialta: ☐

Cosain:

NÓ

(b) Tabhair breac-chuntas ar bhealach amháin a bhféadfadh Rialtas na hÉireann **nó** miondíoltóirí carranna tomhaltóirí a spreagadh le níos mó carranna leictreacha a **cheannach**.

Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos agus cosain do rogha.

Rialtas: ☐ Miondíoltóirí carranna: ☐

Cosain:

Ceist 3
Freagair (a) nó (b)

Le déanaí thosaigh siopaí ilrannacha, Brown Thomas san áireamh, ag gearradh 60 cent ar chustaiméirí as málaí iompair páipéir atá brandáilte.

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times

(a) Tabhair breac-chuntas ar **bhuntáiste** amháin a d'fhéadfadh a bheith ann do na siopaí sin as airgead a ghearradh ar chustaiméirí as na málaí páipéir brandáilte sin.

Buntáiste:

NÓ

(b) Tabhair breac-chuntas ar **mhíbhuntáiste** amháin a d'fhéadfadh a bheith ann do na siopaí sin as airgead a ghearradh ar chustaiméirí as na málaí páipéir brandáilte sin.

Míbhuntáiste:

Ceist 4
Freagair (a) nó (b)

Tá an Rialtas ag moladh **córas iarnróid éadroim** (tramanna) a fhorbairt i gCorcaigh, cosúil leis an Luas (córas iarnróid éadroim) i mBaile Átha Cliath.

Arna chur in oiriúint ón Údarás Náisiúnta Iompair

(a) An gceapann tú gur **caiteachas reatha rialtais** nó **caiteachas caipitiúil rialtais** é an caiteachas seo ar an gcóras iarnróid éadroim atá molta i gCorcaigh?

Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos agus mínigh do fhreagra.

Reatha: ☐ Caipitiúil: ☐

Mínigh:

NÓ

(b) Tabhair breac-chuntas ar **bhuntáiste** eacnamaíochta amháin nó ar **mhíbhuntáiste** eacnamaíochta amháin do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag baint leis an gcóras iarnróid éadroim seo atá molta.

Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos agus mínigh do fhreagra.

Buntáiste: ☐ Míbhuntáiste: ☐

Mínigh:

Ceist 5
Tá deis ag Éirinn ceannaireacht a léiriú agus a gealltanas a chomhlíonadh 0.7% den Ollioncam Náisiúnta a leithdháileadh ar Chúnamh Oifigiúil Forbartha (ODA).

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times

Nóta: Is éard is Cúnamh Oifigiúil Forbartha ann ná cúnamh rialtais a spreagann agus a dhíríonn go sainiúil ar fhorbairt eacnamaíochta agus leas tíortha i mbéal forbartha (OECD.org).

Pléigh buntáiste amháin **nó** míbhuntáiste amháin do thíortha **i mbéal forbartha** a d'fhéadfadh a bheith ag baint le cúnamh.

Cuir tic (✓) sa bhosca cuí thíos chun an ceann atá á fhreagairt agat a chur in iúl.

Buntáiste	Míbhuntáiste

Pléigh:

Ceist 6
Laghdaíodh táillí coláiste de €500 do mhic léinn tríú leibhéal go buan i mBuiséad 2026 (rud a tháinig in ionad laghdú sealadach de €1,000 i mBuiséad 2025).

Arna chur in oiriúint ó HEA.ie

Mínigh buntáiste amháin **agus** míbhuntáiste amháin a bhaineann leis an laghdú buan sin de €500 i dtáillí coláiste.

Buntáiste:
Míbhuntáiste:

Ceist 7
Sa bhliain 2026 beidh comóradh 250 bliain ann ar an am a chuir Adam Smith coincheap ceithre **phrionsabal an chánachais** chun cinn in '*The Wealth of Nations*'.

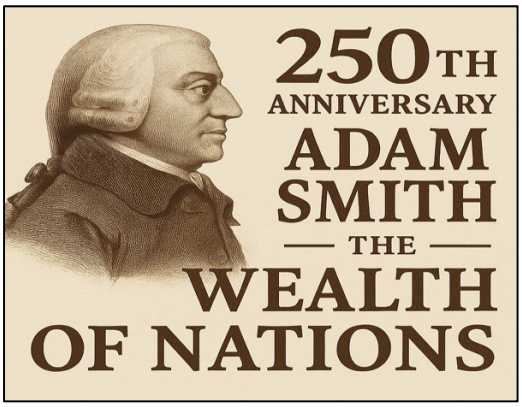

Meaitseáil an prionsabal de chuid an chánachais leis an míniú cuí air sa tábla thíos.
Tá **Áisiúlacht (A)** déanta duit.

Prionsabal	**Míniú**
A. Áisiúlacht	**1.** Ba cheart don chóras cánachais sciar níos airde d'ioncam a ghearradh i gcáin de réir mar a thagann ardú ar ioncam/caithfear cumas gach aon duine chun cáin a íoc a chur san áireamh.
B. Cinnteacht	**2.** Ba chóir cáin a ghearradh ag am agus i modh atá áisiúil don cháiníocóir.
C. Barainneacht	**3.** Ba cheart don mhéid a íoctar a bheith soiléir agus díreach.
D. Cothromas	**4.** Ba cheart don mhéid ioncaim a bhailítear a bheith níos airde ná costas a bhailithe.

Prionsabal	**A**	**B**	**C**	**D**
Míniú	**2**			

Ceist 8
D'íoc an tÚdarás Náisiúnta Iompair €753,500 (€500,000 os cionn an bhunphraghais mheasta) chun 14 chéim agus rampa a thógáil ag Páirc na bhFianna i gCnoc Mhuirfean, Baile Átha Cliath.
Is ionann seo agus cur amú airgid phoiblí.

Arna chur in oiriúint ó the Irish Times

Cuir in iúl le tic (✓) cé acu a aontaíonn nó a easaontaíonn tú leis an ráiteas sin. Cosain do fhreagra.

Aontaím: ☐ Easaontaím: ☐

Cosain:

Ceist 9
Cé go bhfuil fás na fostaíochta in Éirinn tar éis a bheith thuas seal, thíos seal, **tá an fhostaíocht ag fás in Éirinn ó 2023 i leith**.

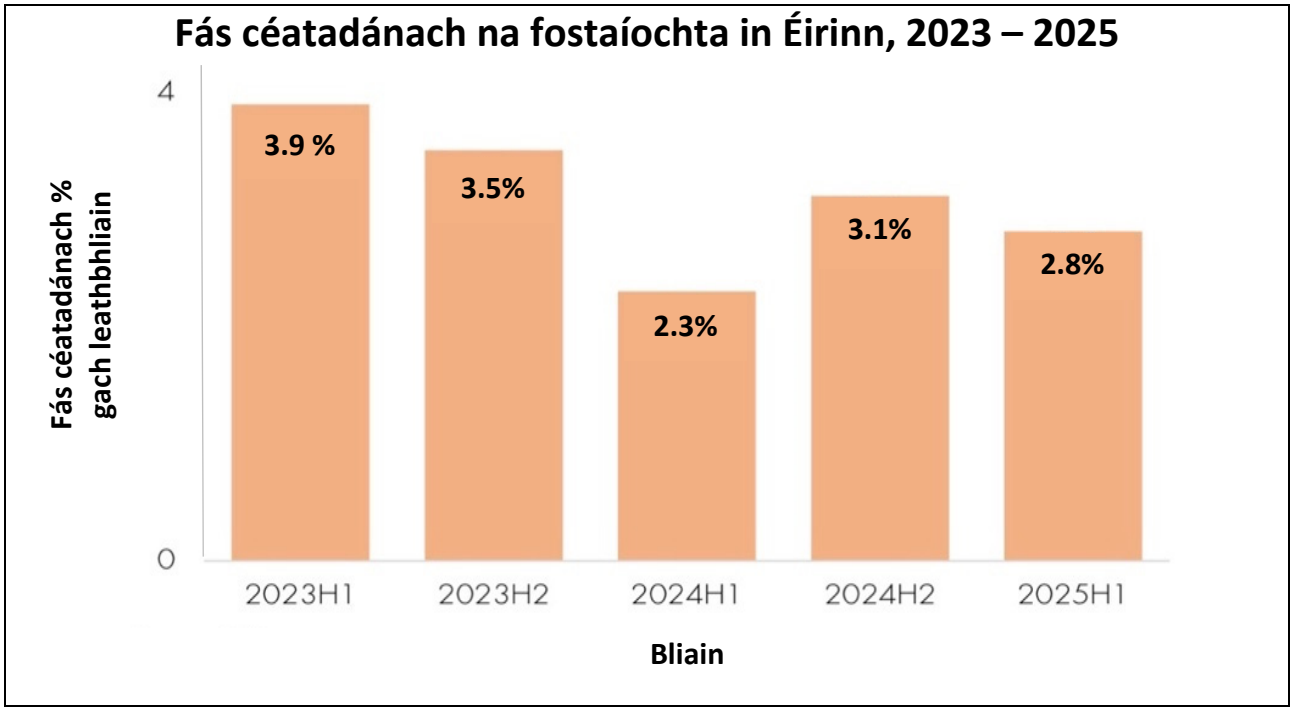

Arna chur in oiriúint ó Chomhairle Fhioscach Chomhairleach na hÉireann (IFAC)

Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíochta amháin **agus** ar mhíbhuntáiste eacnamaíochta amháin do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag an ardú seo i líon na ndaoine atá **fostaithe**.

Buntáiste eacnamaíochta:
Míbhuntáiste eacnamaíochta:

Ceist 10
Sa ghraf thíos tugtar breac-chuntas ar fhigiúirí oiriúnaithe le haghaidh chaiteachas an rialtais do 2025.
Caiteachas iomlán an Rialtais ná €120 billiún.

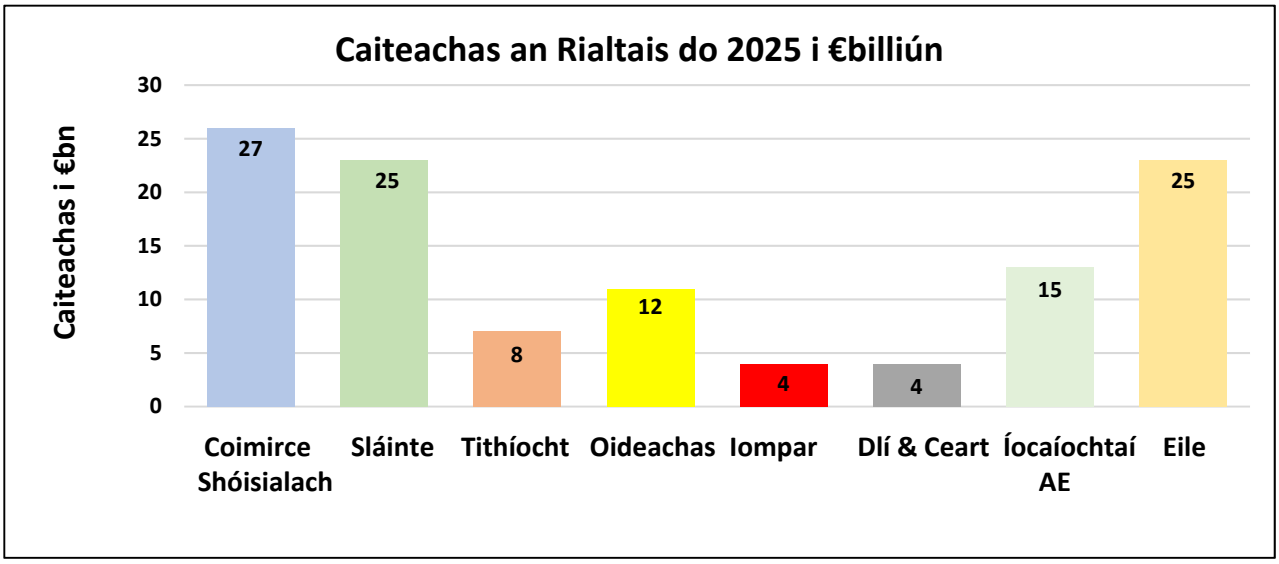

Arna chur in oiriúint ó whereyourmoneygoes.gov.ie

(i) Bain úsáid as an eolas thuas agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

Luaigh an réimse ina bhfuil an caiteachas rialtais **is airde**.	
Luaigh ceann de na réimsí ina bhfuil an caiteachas rialtais **is ísle**.	

(ii) Luaigh sampla amháin de chaiteachais an rialtais **i ngach ceann** de na réimsí seo.

Coimirce Shóisialach:	
Sláinte:	

Roinn B	Ceisteanna Fadfhreagra	300 marc

Freagair 4 cheist as 6 cheist

Ceist 11

(a) San íomhá thíos taispeántar an flít nua DART a nocht Iarnród Éireann, a reáchtálann an gréasán iarnróid in Éirinn.

Arna chur in oiriúint ó Irishrail.ie

(i) An sampla é Iarnród Éireann de **mhonaplacht?** IS EA: ☐ NÍ hEA: ☐
Cosain do fhreagra.

Cosain:

(ii) D'fhéadfadh monaplacht míbhuntáistí a chruthú do thomhaltóirí ach d'fhéadfadh sí buntáistí a chruthú freisin.

Tabhair breac-chuntas ar **mhíbhuntáiste eacnamaíochta** agus ar **bhuntáiste eacnamaíochta** a d'fhéadfadh a bheith ag struchtúr margaidh monaplachta do thomhaltóirí in Éirinn agus/nó do gheilleagar na hÉireann.

Míbhuntáiste:
Buntáiste:

(b) Sa léaráid thíos taispeántar an staid chothromaíochta fhadthréimhseach ag gnólacht atá i margadh **Monaplachta.**

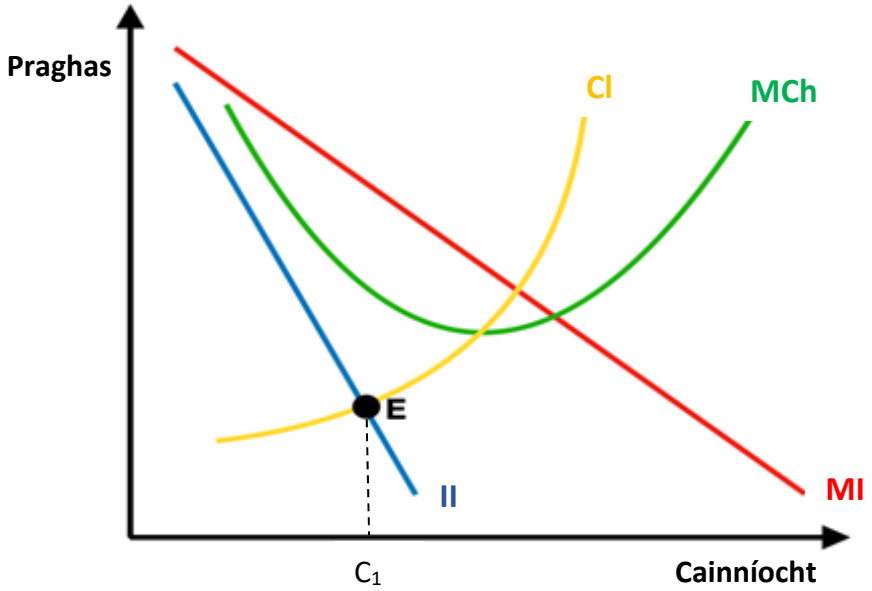

(i) Scríobh amach ina iomláine cad dó a seasann gach ceann de na lipéid seo a leanas. Tá **MCh** déanta chun cuidiú leat.

Lipéad	Freagra
Cl	
MCh	**Meánchostas**
MI	
Il	

(ii) Tarlaíonn cothromaíocht ag **pointe E** ar an léaráid thuas agus taispeántar an t-aschur a tháirgeann an gnólacht mar **C_1**.
Taispeáin agus lipéadaigh go soiléir ar an léaráid thuas:

- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar a aschur (úsáid an lipéad **P_1**)
- An meánchostas (MCh) ar tháirgeadh an aschuir seo (úsáid an lipéad **MCh_1**)

(iii) D'fhéadfadh bacainní ar iontráil a bheith roimh ghnólacht atá ag iarraidh dul isteach i dtionscal **Monaplachta**.
Tabhair breac-chuntas ar **bhacainn fhéideartha amháin ar iontráil**.

Breac-chuntas:

(c) Sampla is ea tionscal na n-ollmhargaí in Éirinn de struchtúr margaidh a gcuirtear síos air mar mhargadh **olagaplachta**.

Taispeántar sa ghrafaic faisnéise thíos an sciar céatadánach atá ag na príomh-ollmhargaí in Éirinn.

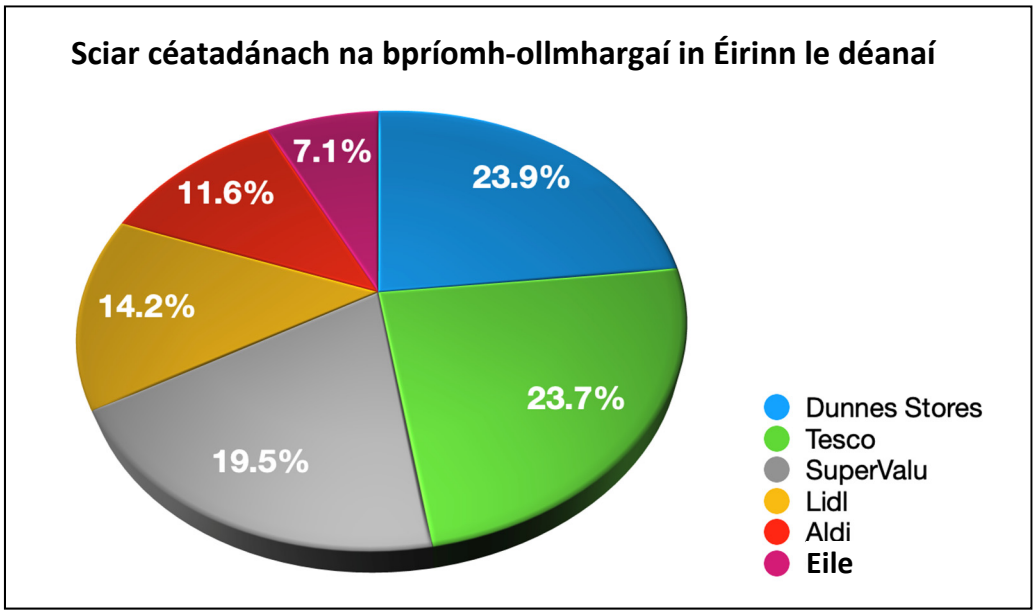

Foinse: RTÉ.ie

(i) Bain úsáid as na sonraí sa ghrafaic faisnéise thuas agus ainmnigh an **dá** ollmhargadh ag a bhfuil **an sciar is mó den mhargadh** in Éirinn.

1.
2.

(ii) D'fhéadfadh **nach** buntáiste do thomhaltóirí é margadh olagaplachta ina bhfuil líon beag gnólachtaí móra.

An aontaíonn nó an easaontaíonn tú leis an ráiteas seo? Aontaím: ☐ Easaontaím: ☐

Tabhair cúis le do fhreagra.

Cúis:

75 marc

Ceist 12

(a) Bhí feachtas fógraíochta rathúil ag Aer Lingus don Chlasaic Bhliantúil Pheil Mheiriceánach na gColáistí i bPáirc an Chrócaigh i mí Lúnasa 2025.

Aerlingus.com

(i) Tabhair breac-chuntas ar thoisc **amháin**, seachas feachtas fógraíochta, ar féidir léi tionchar a imirt ar an éileamh a bhíonn ar eitiltí idirnáisiúnta **go hÉirinn**.

Breac-chuntas:

(ii) Dá dtiocfadh Ryanair isteach sa mhargadh d'eitiltí trasatlantacha, mínigh an chaoi a bhféadfadh sé sin tionchar a imirt ar **líon na ndaoine** a bhíonn ag **eitilt go hÉirinn**.

Mínigh:

(b) Cistiú caipitil infheistíochta de €74 milliún le haghaidh seirbhísí uisce fógartha ag James Brown, Aire Rialtais.

Arna chur in oiriúint ó gov.ie

(i) Tabhair breac-chuntas ar an gcúis a bhfuil infheistíocht i **seirbhísí uisce** riachtanach in Éirinn, i do thuairim.

Breac-chuntas:

(ii) Is aidhm eacnamaíochta de chuid an rialtais í infheistíocht i mbonneagar ar nós uisce.

Mol dhá aidhm eacnamaíochta reatha **eile** de chuid an rialtais.
Cosain do fhreagra i ngach cás.

Aidhm 1:
Cosain:
Aidhm 2:
Cosain:

(c) Tháinig ardú ar an líon daoine atá ag úsáid an aip bhaincéireachta Revolut in Éirinn go os cionn 3 mhilliún anuraidh, ardú de os cionn 14%.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ.ie

(i) Pléigh cúis amháin a bhfuil níos mó daoine in Éirinn ag baint úsáid as an aip bhaincéireachta Revolut.

Pléigh:

(ii) Ainmnigh **dhá** institiúid airgeadais, seachas Revolut, a chuireann seirbhísí airgeadais ar fáil do shaoránaigh na hÉireann.

1.
2.

(iii) Ní mór do Bhanc Ceannais na hÉireann na hinstitiúidí airgeadais ar fad in Éirinn, Revolut san áireamh, a rialáil.

Tabhair breac-chuntas ar **chúis** amháin a bhfuil sé tábhachtach institiúidí airgeadais a rialáil.

Breac-chuntas:

75 marc

Ceist 13

(a) Taispeántar sa ghraf thíos fáltais na cánach corparáide in Éirinn idir 2018 agus 2024.

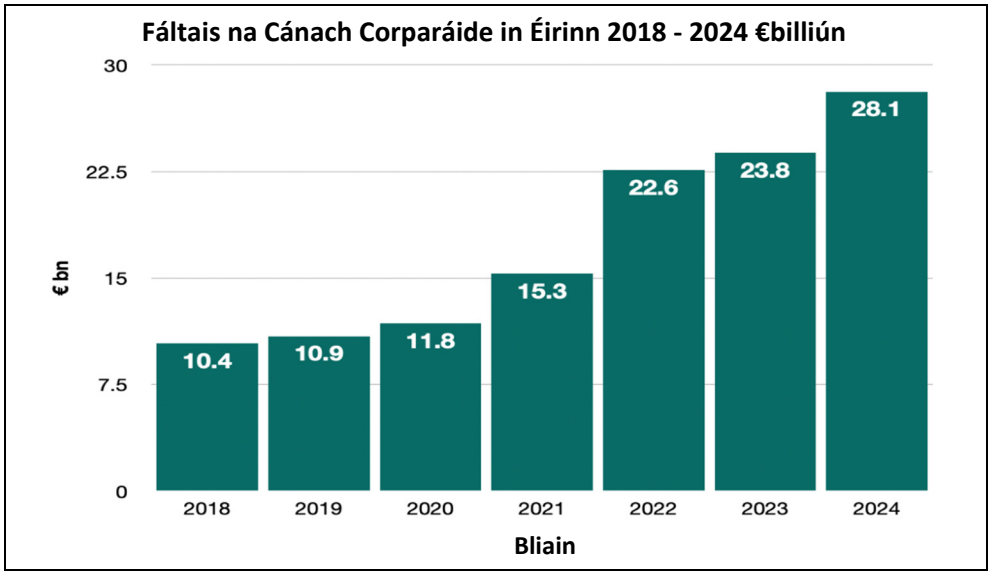

Foinse: An Roinn Airgeadais

(i) Mínigh an téarma **cáin chorparáide**.

Míniú:

(ii) **Úsáid figiúirí ón ngraf thuas** agus déan trácht ar an **treocht fhoriomlán** i bhfáltais na cánach corparáide in Éirinn**.** An forbairt dhearfach nó forbairt dhiúltach atá sa treocht seo, dar leat? Cuir do fhreagra in iúl le tic (✓) agus mínigh do fhreagra.

Treocht:				
An forbairt dhearfach:	☐	**NÓ** forbairt dhiúltach:	☐	Í an treocht seo?
Mínigh:				

(iii) Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a d'fhéadfadh leis an ardú ar fháltais na cánach corparáide in Éirinn ó 2018 i leith.

Cúis:

(b) Táthar ag súil go mbeidh barrachas de €7 billiún i mbuiséad rialtas na hÉireann don bhliain 2026. Mar thoradh air seo, tá brú ar an rialtas cánacha a ísliú.

Arna chur in oiriúint ó IFAC

(i) Pléigh **buntáiste** amháin do theaghlaigh **nó** don gheilleagar má íslíonn an rialtas cánacha.
Cuir tic (✓) sa bhosca cuí thíos le cur in iúl cé acu ceann atá á fhreagairt agat.

Teaghlaigh: ☐ Geilleagar: ☐

Pléigh:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar argóint eacnamaíochta amháin **i gcoinne** cánacha a laghdú.

Argóint **i gcoinne**:

(iii) I mBuiséad 2026 d'ardaigh an rialtas íocaíochtaí leasa sóisialaigh de €10 sa tseachtain, daoine ar shochar cuardaitheora poist agus daoine ar liúntas míchumais san áireamh.

An aontaíonn nó an easaontaíonn tú leis an ardú seo?
Cuir do rogha in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos. Cosain do fhreagra.

Aontaím	**Easaontaím**

Cosain:

(c) Tá sé tuairiscithe ag go leor de na Corparáidí Ilnáisiúnta (CINanna) (MNCs) a bhfuil a gceanncheathrú Eorpach acu in Éirinn go bhfuil na leibhéil is ísle fostaithe á bhfostú acu le 6 bliana anuas.

Beidh tionchair ag laghdú ar fhostú fostaithe ag CINanna ar gheilleagar na hÉireann.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ.ie

(i) Pléigh tionchar eacnamaíochta amháin a d'fhéadfadh a bheith ag **laghdú** ar fhostú fostaithe ag CINanna ar gheilleagar na hÉireann.

Tionchar eacnamaíochta:

Tá roinnt corparáidí ilnáisiúnta Meiriceánacha ag rá le déanaí go bhfuil siad ag smaoineamh ar athlonnú ar ais go Stáit Aontaithe Mheiriceá (SAM).

(ii) Tabhair breac-chuntas ar dhá chúis a d'fhéadfadh a bheith ag na corparáidí sin athlonnú ar ais go SAM**.**

1.
2.

75 marc

Ceist 14

Taispeántar sa léaráid thíos an ráta athraitheach i mboilsciú praghsanna in Éirinn ó Phraghasinnéacs na dTomhaltóirí (PIT) idir Meán Fómhair 2024 agus Meán Fómhair 2025.

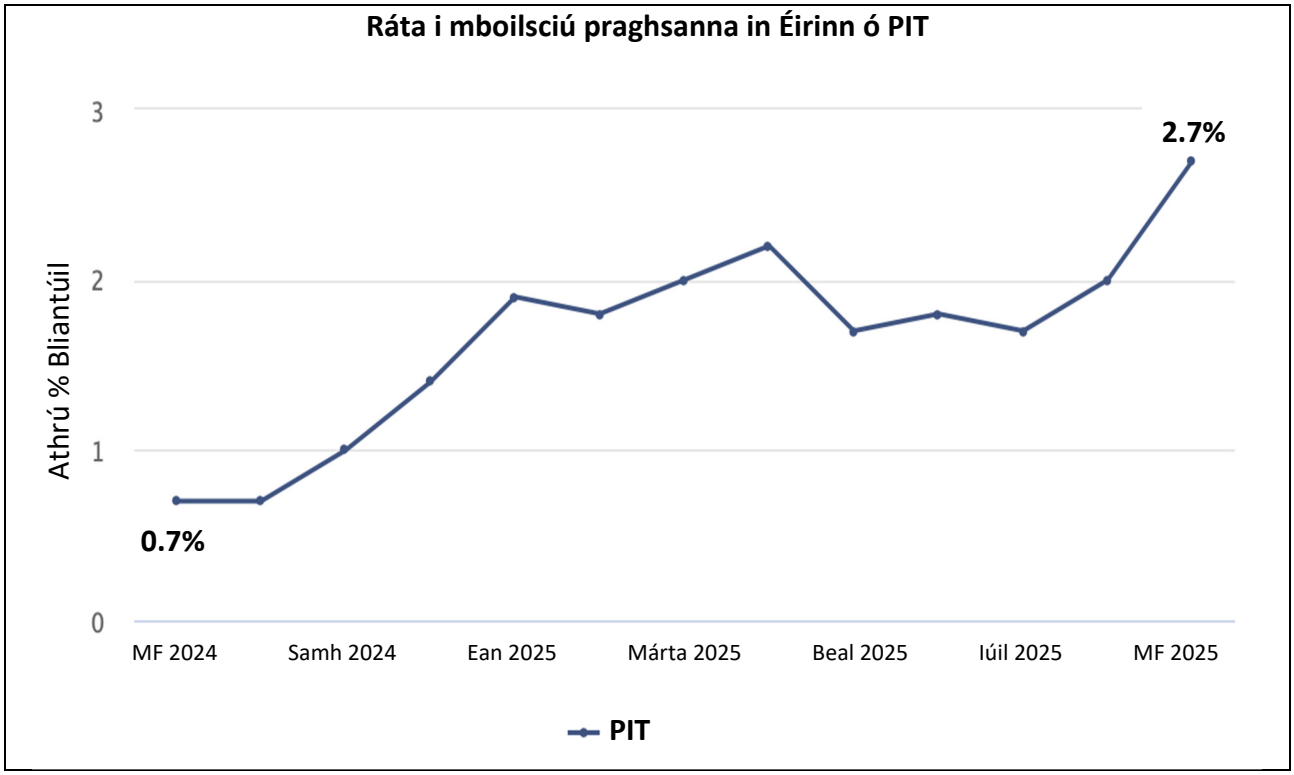

POS.ie

(a) **(i)** Mínigh an téarma **boilsciú praghsanna**.

Míniú:

(ii) Tá an leibhéal boilscithe i bpraghsanna in Éirinn **ardaithe** le linn na tréimhse ama thuas.

An dtéann sé sin chun tairbhe do thomhaltóirí in Éirinn, dar leat?

IS EA: ☐ NÍ hEA: ☐

Mínigh do fhreagra.

Míniú:

(b) Ar an 1 Eanáir 2026, thug rialtas na hÉireann scéim uathclárúcháin pinsin isteach d'fhostaithe nach bhfuil pinsean príobháideach acu. Ciallaíonn sé sin, anuas ar gach €3 a chuireann fostaí lena phinsean, go gcuirfear €4 eile leis: €3 ón bhfostóir agus €1 ón Stát.

(i) Tabhair breac-chuntas ar **bhuntáiste eacnamaíochta amháin don fhostaí** *nó* **míbhuntáiste eacnamaíochta amháin don fhostóir** a d'fhéadfadh a bheith ag an scéim seo.

Cuir in iúl le tic (✓) sa bhosca cuí thíos cé acu ceann atá á fhreagairt agat.

Buntáiste don fhostaí: ☐ Míbhuntáiste don fhostóir: ☐

Breac-chuntas:

(ii) Tugadh an scéim uathclárúcháin pinsin isteach chun freastal ar phobal na hÉireann atá ag dul in aois. Mol **réimse amháin eile** ar cheart do rialtas na hÉireann infheistiú ann chun freastal ar phobal na hÉireann atá ag dul in aois. Cosain do fhreagra.

Réimse Eile:
Cosain:

Taispeántar thíos an t-athrú céatadánach in Éileamh Intíre Modhnaithe na hÉireann do 2024 agus 2025.

Nóta: Is tomhas é seo ar ghníomhaíocht eacnamaíochta intíre **laistigh** de thír a chuireann caiteachas daoine aonair, caiteachas rialtais agus infheistíocht.

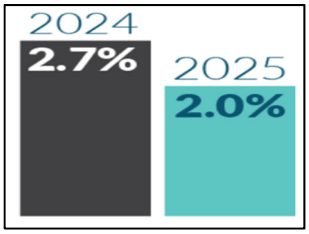

Centralbank.ie

(iii) Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a d'fhéadfadh a bheith leis **an laghdú** ar fhás an Éilimh Mhodhnaithe Intíre idir 2024 agus 2025.

Breac-chuntas:

(c) Taispeántar praghasleaisteachas an éilimh (PED) do leictreachas thíos.

PED do leictreachas = - 0.5

(i) Pléigh an **chúis** a bhfuil an t-éileamh ar leictreachas **praghas-neamhleaisteach**.

Pléigh:

Agus praghsanna ag ardú go leanúnach in Éirinn, tá líon na dteaghlach atá chun deiridh ina mbillí fuinnimh ag an líon is airde riamh ag os cionn 319,450.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ.ie

(ii) Tá praghas an leictreachais in Éirinn tar éis ardú as cuimse ó bhí 2020 ann. Tabhair breac-chuntas ar chúis amháin a d'fhéadfadh a bheith leis an ardú sin i bpraghas an leictreachais.

Cúis:

(iii) Mol **beart** amháin a d'fhéadfadh teaghlaigh in Éirinn a dhéanamh chun costas a mbillí leictreachais a laghdú.

Moladh:

75 marc

Ceist 15

(a) Tá an Rialtas tiomanta do mhaoiniú bliantúil ar spórt a mhéadú ó €112 milliún in 2018 go €220 milliún in 2027 tríd an bPolasaí Náisiúnta Spórt. Tugann an caiteachas ar (áiseanna) spóirt go leor buntáistí don gheilleagar.

Arna chur in oiriúint ó KPMG

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

Polasaí Náisiúnta Spórt 2018 - 2027

(i) Tabhair bhreac-chuntas ar thairbhe phríobháideach amháin **agus** ar thairbhe shóisialta amháin a d'fhéadfadh teacht ón gcaiteachas méadaithe seo ar spórt.

Buntáiste príobháideach:
Buntáiste sóisialta:

Tá moladh déanta Malcolm Byrne, TD, go ndéanfadh an rialtas fóirdheonú ar an gcostas a bhaineann le spórtlanna a úsáid do dhaoine aonair.

(ii) An aontaíonn tú nó an easaontaíonn tú leis an ráiteas seo?
Cuir tic (✓) sa bhosca thíos agus cosain do fhreagra.

Aontaím	Ní aontaím

Cosain:

(b) Is é *Castore* (déantóir éadaí spóirt agus lúthchleasaíochta) a sholáthraíonn an geansaí oifigiúil d'fhoirne sacair na hÉireann.

(i) Luaigh **déantóir** amháin eile éadaí spóirt agus lúthchleasaíochta**.**

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste amháin do **dhéantóir** éadaí spóirt agus lúthchleasaíochta má dhéanann sé conradh chun a bheith mar an t-aon soláthraí éadaí d'fhoireann spóirt / do thír.

Buntáiste:

Táirgeann Castore geansaithe na hÉireann gach seachtain agus faigheann sé ioncam €100,000 i ndíolacháin iomlána as sin. Íocann Castore na costais a leanas gach seachtain as geansaithe na hÉireann a tháirgeadh:

Pá: €5,000 Amhábhair: €25,000 Solas agus Teas: €2,000 Cíos: €3,000

(iii) Ríomh an costas iomlán seachtainiúil agus an brabús iomlán seachtainiúil ag Castore as geansaí na hÉireann a tháirgeadh.
Taispeáin do chuid oibre ar fad.

Costas iomlán:	**Brabús:**
Do chuid oibre:	Do chuid oibre:
Freagra:	Freagra:

(c) Tá Castore buartha go mb'fhéidir go bhfuil cuideachtaí/daoine ag soláthar geansaithe neamhoifigiúla sa gheilleagar folaithe.

(i) Mínigh an téarma **geilleagar folaithe**.
Tabhair sampla amháin eile de ghníomhaíocht sa gheilleagar folaithe.

Geilleagar folaithe:
Sampla:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar thionchar eacnamaíochta amháin a bhíonn ag gníomhaíochtaí eacnamaíochta folaithe ar ghnólachtaí in Éirinn **agus** ar rialtas na hÉireann.

Gnólachtaí:
Rialtas:

75 marc

Ceist 16

(a) Tá Sony ag ardú an phraghais de $50 ar an gconsól físchluichí Playstation 5 de bharr chinneadh Uachtarán SAM, Donald Trump, taraifí níos airde a ghearradh.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ.ie

(i) Mínigh an téarma eacnamaíochta **taraif**.

Mínigh:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar chúis eacnamaíochta amháin a d'fhéadfadh a bheith ag Donald Trump le taraifí a **ardú** in 2025.

Breac-chuntas:

(iii) Tabhair breac-chuntas ar thionchar eacnamaíochta amháin a d'fhéadfadh a bheith ag an ardú sin i dtaraifí ag Stáit Aontaithe Mheiriceá (SAM) **ar gheilleagar na hÉireann**.

Breac-chuntas:

(b) Glacann fiontraithe riosca nuair a eagraíonn siad na tosca táirgeachta eile chun earra nó seirbhís a tháirgeadh.

(i) Ainmnigh dhá thoisc tháirgeachta ar bith **seachas** fiontraíocht.

1.
2.

(ii) Mínigh ceann amháin de na tosca táirgeachta a d'ainmnigh tú i gcuid **(i)** thuas.

An toisc tháirgeachta a mhíneoidh mé:
Mínigh:

(iii) Mol beart amháin a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun níos mó daoine a spreagadh le bheith ina bhfiontraithe.

Beart:

(c) D'ardaigh an rialtas leibhéal an íosphá go €14.15 san uair i mBuiséad 2026 cé go ndearna na Gnóthais Bheaga agus Mheánmhéide (SMEs) gearán.

Arna chur in oiriúint ó RTÉ.ie

(i) Mínigh **an chúis** a bhfuil ardú san íosphá tábhachtach do roinnt fostaithe.

Mínigh:

(ii) Tabhair breac-chuntas ar argóint eacnamaíochta amháin **i gcoinne** ardú ar bith eile ar an íosphá in Éirinn**.**

Breac-chuntas:

(iii) Mol beart amháin eile, seachas ardú pá, a d'fhéadfadh **fostóir** a dhéanamh chun a fhostaithe a chúiteamh as a ndílseacht.

Beart:

75 marc

Leathanach breise más rogha leat é a úsáid.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus an chuid den cheist atá á freagairt agat.

Leathanach breise más rogha leat é a úsáid.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus an chuid den cheist atá á freagairt agat.

Leathanach breise más rogha leat é a úsáid.
Cuir in iúl go soiléir uimhir na ceiste agus an chuid den cheist atá á freagairt agat.

Ná scríobh ar an leathanach seo

Fógra cóipchirt
D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt orthu, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críoch an mheasúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir alt 53(5) den Acht Cóipchirt agus Ceart Gaolmhar, 2000. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríche ach amháin chun na críche a bhfuil sé beartaithe chuici. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdaraithe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Gnáthleibhéal

Eacnamaíocht

Dé hAoine 19 Meitheamh

Maidin 9:30 - 12:00